

L'EXPERIÈNCIA DE VIC EN LES GUERRES DE CATALUNYA, 1660-1690¹

ANTONIO ESPINO LÓPEZ
Universitat Autònoma de Barcelona
Antonio.Espino@uab.cat

The experience of Vic in the wars of Catalonia, 1660-1690

En aquest article ens proposem analitzar la importància del fenomen bèl·lic a Vic i a tota la comarca d'Osona en el període que aniria entre la Pau dels Pirineus (1659) i el començament de la Guerra dels Nou Anys (1689). Després de molts anys de guerra entre el 1637 i el 1659, la societat osonenca encara haurà d'afrontar noves proves com l'allotjament dels soldats del rei i un cert servei de tropes, a més de fer front a una fiscalitat de guerra cada vegada més feixuga.

Paraules clau: Catalunya, monarquia hispànica, França, Vic, segle XVII, guerra.

In this paper we analyze the consequences of war in Vic from 1659 when the Treaty of the Pyrenees was signed, to the beginning of the Nine Years' War in 1689. After many years of war from 1637 to 1659, the people of Osona again had to withstand the demands of the Spanish crown for troop accommodations, recruiting demands and war taxation.

Keywords: Catalonia, Spanish monarchy, France, Vic, 18th century, war.

Data de recepció: 13/1/2015. Data d'acceptació: 20/2/2015.

Introducció: exèrcit de campanya o fortificacions

Després de la llarga i esgotada guerra contra França, mal acabada amb la Pau dels Pirineus del 1659 que va significar, com és conegut, la mutilació territorial de Catalunya, la defensa del Principat i de la nova frontera que s'havia creat hauria d'haver estat una qüestió transcendental per a la cort, però la guerra de Portugal (perllongada fins al 1668) es va emportar els últims recursos d'una monarquia hispànica que avançava inexorable cap a moments i situacions cada vegada més decadents. Certament, no es van perdre tots els territoris europeus extrapeninsulars aquelles dècades, com s'ha insistit en una ostentació de no voler veure el que és evident, però, per un costat, sí que es van entregar molts territoris en diverses paus i, per l'altre, es van defensar malament tots: Catalunya, Flandes i Milà. En el cas del Principat, al nostre judici, i només amb motiu d'estalviar els exigus cabals existents, es va imposar la solució a un dilema: com es podia defensar Catalunya de la manera més econòmica possible? Per a alguns, sempre seria més adequat desenvolupar una política ofensiva, procurant envair el Rosselló, l'única fórmula per impedir que les tropes franceses entressin a Catalunya per la Cerdanya i

1. Aquest article s'ha pogut escriure mercès a l'ajuda rebuda del MICINN, projecte HAR2014-57279-P amb el títol «Conflictos religiosos y conflictos politico-belicos en tierras de frontera. El caso de la nueva frontera catalana, 1635-1789».

l'Empordà, devastant-la; el problema venia derivat de l'enorme cost de mantenir un exèrcit competent en campanya durant uns sis mesos a l'any. A poc a poc es va anar imposant una política defensiva, consistent a vigilar les evolucions de l'exèrcit enemic, que necessitava una xarxa de fortificacions adequada i les respectives guarnicions, a més d'un exèrcit de campanya que mínimament pogués entorpir les evolucions del contrari. També aquesta solució en la seva posada en pràctica més adequada era molt cara, de manera que va anar derivant en el cas de la Catalunya de la segona meitat del segle XVII cap a una adulteració de la mateixa estratègia: mai no es va invertir el que era necessari per aixecar aquesta xarxa de fortificacions (ni es va gastar el més aconsellable per millorar l'artilleria que les defensaria), ni tampoc no es va disposar mai del diner suficient per posar guarnició adequadament en aquests llocs. El resultat va ser un exèrcit de Catalunya molt feble en general quant al nombre de tropes, quant a la qualitat i quant a l'oficialitat que manava, ja que aquestes estaven molt mal assistides (una deficiència que es va intentar cobrir amb un abús sistemàtic a l'hora d'allotjar-les a costa dels catalans que contribuïen) i més mal armades, unes condicions que van fer de la deserció (i, indirectament, de la malaltia) la seva principal causa de pèrdua d'efectius. Davant d'aquesta tessitura, els diversos virreis van haver d'enginyar-se-les per, sense deixar totalment desguarnides les places principals, poder comptar amb un exèrcit de campanya amb el qual oposar-se a un rival que sempre seria superior en nombre de tropes. Gràcies a aquesta circumstància, els generals de França van dictar la marxa de la campanya, habitualment podent envair sempre Catalunya, i, sovint, per dos fronts a la vegada: la Cerdanya i l'Empordà.² Com veurem en les pròximes pàgines, Osona i Vic, que ja havien adquirit una gran importància en les estratègies defensives de don Joan Josep d'Àustria i del marquès de Mortara durant la dècada del 1650,³ van ser subjectes pacients dels problemes que acabem d'assenyalar.

Tornada a la normalitat: anys de pau, 1660-1673

Immediatament després de la firma de la Pau dels Pirineus el 1659, tropes catalanes (el Terç de la Generalitat) restaven de guarnició en places com Vic (o Girona), encara que en el cas que ens ocupa, quan els francesos van evacuar la Seu d'Urgell o Bellver, van ser aquestes tropes les que se'n van fer càrrec. Les fortificacions iniciades a Vic, i l'artilleria del rei, quedarien en mans de la mateixa tropa, i davant aquesta mostra de confiança el virrei de Catalunya, marquès de Mortara, volia, d'alguna manera, que l'urbs respongués pagant tots els endarreriments deguts als militars que l'havien guarnicionat (de l'exèrcit real) i, en especial, el que es devia al governador Caraffa; si no, Mortara va insinuar al veguer Sala i Sassala «[...] que si no dan satisfacció me beré obligado a hacer una demostración grande como en efecto la pondré en ejecución [...] pero siempre desearé no

2. He tractat sobre aquestes qüestions al meu llibre, *Las guerras de Cataluña. El Teatro de Marte (1652-1714)*. Madrid: Edaf, 2014, i al publicat juntament amb Maria Antònia Martí, MARTÍ, Maria Antònia; ESPINO, Antonio. *Catalunya abans de la guerra de Successió. Ambrosi Borsano i la creació d'una nova frontera militar, 1659-1700*. Catarroja-Barcelona: Afers, 2013.

3. Vegeu ESPINO, Antonio. «La plana de Vic i les guerres de Catalunya, 1652-1659». *Ausa* [Vic], XXVI, 172 (2013), p. 309-328.

Mapa del principat de Catalunya i comtat de Rosselló, de P. Du-Val, ca 1667. © Bibliothèque Nationale de France.

se llegue a términos de que les podrán resultar mayores inconvenientes». El cert és que al virrei a penes si li arribava res per mantenir les seves tropes, una realitat que l'agent de Vic a la cort, J. Francolí, va transmetre molt bé quan parlava de «la poca providencia de la nació, que nunca tienen mañana, y lo pehor que [h]ay en la materia es que ay (sic) [ahí] están acabados».⁴

I encara que el 1661, després de presentar Vic un Memorial on explicava la seva situació de misèria, el rei demanés al marquès de Mortara que indagés què hi havia de veritat en tot això, el cert és que el nou virrei de Catalunya, el marquès de Castelrodrigo, va sol·licitar el 1663 el pagament d'un donatiu voluntari al Princi-

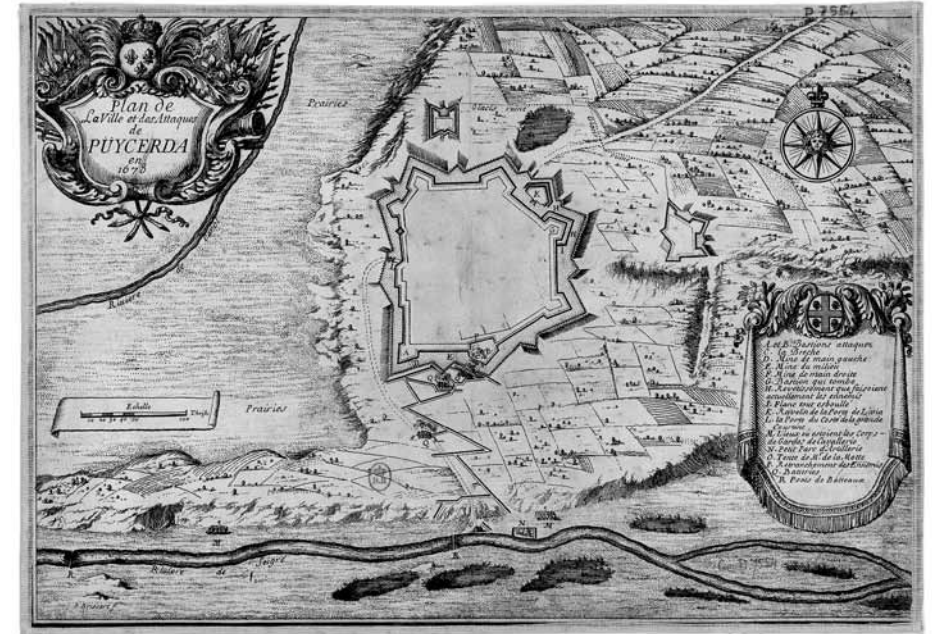
4. Arxiu de la Corona d'Aragó (ACA), Consell d'Aragó (CA), llig. 409, virrei Mortara a Felip IV, 13/III/1660. Arxiu Municipal de Vic (AMV), Correspondència rebuda, vol. 8, Mortara als consellers de Vic, 11/VI/1660; virrei Mortara al veguer F. Sala i Sassala, 16/VI/1660; don J. Francolí, agent a Madrid, als consellers de Vic, 3/VII/1660.

pat (a cobrar entre el 15 d'octubre del 1663 i el 15 d'octubre del 1666) per costejar en la mesura del possible les fortificacions de la nova frontera. Després de rebre una carta de Felip IV el 22 de febrer, en què aquest sol·licitava a Vic la màxima contribució possible, el juny Castelrodrigo raonava d'aquesta manera: tenint en compte que les rendes reials es trobaven exhaustes per les múltiples guerres escomeses, els catalans haurien de fer com els seus antecessors «*que se esmeraron en levantar las memorables y inexpugnables plazas de Salsas y Perpiñán, que fueron tantos siglos las puertas de toda España*», i encara que tots eren conscients de les dificultats del moment, Vic hauria de fer tot el que fos necessari per aportar, com Barcelona, la seva contribució a la causa, aplicant-se ell sempre a «*promover los intereses del bien común de la patria*». En concret, la ciutat i la vegueria de Vic farien una aportació de 92.000 rals i el bisbe d'uns altres 6.000 més —a títol d'exemple, Barcelona i la seva vegueria contribuirien amb 760.000 rals, Girona i la seva vegueria amb 480.000 rals, Tarragona i la seva vegueria amb 95.000 rals i Lleida i la seva vegueria amb 68.000 rals; el donatiu ascendia a un total de 2.137.800 rals. Vic va voler pagar 36.000 rals d'una sola vegada —quan Manresa va proposar pagar 60.000 rals en tres anys o Tortosa 30.000 també en tres anys—, i encara que el 1664 i 1665 el virrei Vicente Gonzaga va haver d'insistir en el fet que els vigatans paguessin la seva part del donatiu —el 1665 assenyalaria la importància de servir el rei «*adelantando todo lo posible las fortificaciones de Puy-cerdán y acomodar las de Rosas y Campredón*»—, el cert és que per una carta del nou virrei de Catalunya, duc d'Osuna, del maig del 1668, sabem que Vic va pagar efectivament els tres anys del donatiu voluntari per fortificacions.⁵

El més lamentable del cas és que les mateixes fortificacions de Vic no anessin avançant. Ja el 1659, com anticipant-se al fet que poc més es treballaria, el virrei Mortara va denegar el permís perquè els carmelites aixequessin un convent a prop de la fortificació del portal de Gurb, perquè no convenia, lògicament, alterar la funció de les noves fortificacions. Realment, si hi havia expectatives de construir noves defenses a ningú no se li acudiria pretendre el que van voler intentar els carmelites (o és que aquests estaven molt malament informats del que passava). El cas és que, encara que Mortara mostrés desitjos de millorar les defenses de Catalunya en general, el fet és que el 1665 no s'hi havia fet gairebé res; tanmateix, el virrei Gonzaga va ordenar que ningú no aixequés cap casa nova a prop de la muralla, amb l'excusa que es tornava a estudiar el tema de les fortificacions de la ciutat. Encara més, per pressionar Vic, el novembre del 1665 els va informar que enviaria don Gabriel de Llupià, governador de Catalunya, a visitar l'estat de les seves fortificacions, perquè li havien arribat notícies que potser no s'hi estava tenint l'atenció necessària, tal com s'havia pactat en època del virrei Mortara.⁶ Difícilment Vic podria contribuir a l'obra de les seves pròpies defenses quan aquells

5. AMV, Correspondència rebuda, vol. 8, Felip IV als consellers de Vic, 20/I/1661; virrei Castelrodrigo als consellers de Vic, 6-28/VI/1663. AMV, Correspondència enviada, vol. 10, consellers de Vic al virrei Castelrodrigo, 19/VI/1663; virrei Gonzaga als consellers de Vic, 23/IV/1664 i 20/XII/1664. ACA, CA, llig. 413, Manresa al rei, 25/V/1663 i Tortosa al rei 4/XI/1663. ACA, CA, llig. 415, memorial de Pere Montaner, tresorer, 27/I/1664. AMV, Correspondència rebuda, vol. 9, virrei Gonzaga als consellers de Vic, 30/X/1665.

6. AMV, Correspondència rebuda, vol. 8, virrei Mortara als consellers de Vic, 3/XI/1665. AMV, Correspondència rebuda, vol. 9, virrei Gonzaga als consellers de Vic, 21/VII/1665 i 24/XI/1665.

Setge de Puigcerdà, 1678. © Bibliothèque Nationale de France.

dies també el virrei Gonzaga els instava a intentar avançar el que poguessin del que devien als seus creditors, i també que provessin de «*poner término a la que se van aumentando estas deudas públicas*». Just un any més tard, el desembre del 1666 i per una carta de Marianna d'Àustria, llavors vídua de Felip IV, sabem que aquesta, informada per Gonzaga i la Reial Audiència dels plets que li havien posat a la ciutat de Vic els seus creditors, entre altres l'Hospital de la Convalescència de Barcelona (un censal de 4.000 lliures) i el Capítol de Vic, havia demanat a Gonzaga que intercedís pels habitants de Vic i busqués la reparació entre les dues parts.⁷ Per això no és estrany que quan uns quants anys més tard, en algun moment entre 1674 i 1686, l'enginyer més important de l'exèrcit de Catalunya, el milanès don Ambrosio Borsano, recorregués tot Catalunya anotant les característiques defensives de cada ciutat, vila i lloc, a més dels seus camins, en el cas de Vic digués: «*La ciudad de Vique está cercada de muralla a la antigua con torres cuadradas y redondas. Tiene empezada algunas fortificaciones de baluartes de tapia [h]asia la parte de levante*». I res més.⁸

7. AMV, Correspondència rebuda, vol. 9, virrei Gonzaga als consellers de Vic, 24/IX/1665 i 19/XII/1665; Marianna d'Àustria als consellers de Vic, 3/XII/1666.

8. Biblioteca de Catalunya (BC), ms. 2371, *Discurso general hecho por el Maestro de Campo Don Ambrosio Borsano natural de la ciudad de Milán. Ingeniero Mayor de la ciudad de Milán. Ingeniero Mayor, y Quartel Maestro General del Real Ejército de Catalunya. En que describe toda la Carta Topográfica*

El juny de 1667, els rumors de guerra es confirmaven amb un dur atac de les tropes de Lluís XIV a Flandes. Les defenses de Puigcerdà no s'havien acabat, i s'inquietava tota la zona de la seva rereguarda coberta per aquella plaça: les terres d'Urgell, Lleida i la mateixa Vic. Fou en aquesta ciutat on es van donar aviat els primers passos per allistar vuit companyies amb mil homes en total en forma de terç de la vegueria.⁹ A l'agost, el virrei, duc d'Osuna, els assegurava que el rei els havia atorgat les patents de tots els oficials d'aquesta formació, i s'havia nomenat don Miquel Monrodon mestre de camp, de manera que s'esperava que les tropes allistades fossin de la màxima qualitat per defensar la seva terra i també la frontera, «*teniendo por delante la plaza de Puigcerdà en donde los enemigos han de jugar la primera pieza por lo que les importa tenerla*», i per això quan els demanessin ajuda amb tota celeritat els l'haurien de donar (al virrei) i mentrestant calia que la seva tropa «*se discipline y haga sus alardes para que estén hechos al manejo de las armas cuando sea menester*»; els assegurava que cada dia que fessin guàrdia en les seves muralles els donarien trenta racions de pa de munició i quan sortissin a combatre tots els homes el rebrien. A canvi d'aquella magnanimitat a l'hora de triar els oficials —don Gabriel de Llupià havia insinuat la seva pretensió de nomenar el mestre de camp, el sergent major i els capitans del que per a ell era la coronela (o milícia urbana) de Vic i la seva vegueria una vegada es fes una junta sobre aquest fet a Barcelona (i suposem que la resta de coroneles també degueren passar pel mateix procés)—, Vic es comprometia a enviar fins a quatre-cents dels seus homes a defensar la fortalesa de Puigcerdà si el seu governador així ho requeria, cosa que va passar l'octubre del 1667. Almenys una companyia de Vic va restar de servei a Puigcerdà fins al mes de novembre, quan el perill d'invasió va passar. De l'armeria de Barcelona, aquells homes van rebre 48 mosquets i 83 arcabussos per rearmar-los, material que es mantindria guardat als magatzems que existien a la ciutat per aquest efecte.¹⁰

El juliol del 1667, tenint en compte les moltes despeses que era necessari cobrir i la falta de seguretat de les places catalanes, a més de la nova guerra en marxa contra França, la reina governadora, Marianna d'Àustria, va notificar al virrei Osuna que prorrogava per tres anys el donatiu voluntari concedit el 1663 per les fortificacions de Catalunya, desitjant que tot el negoci es desenvolupés de la mateixa manera que en l'ocasió precedent. L'octubre del 1667 i el febrer del 1668, Osuna va tractar aquesta qüestió amb els consellers de Vic, agraint-los pel novem-

del Principado de Catalunya, Condados de Roselló, y Cerdeña, con la calidad de los Terrenos, Ríos, Ciudades, y Plazas en el paraje donde se [h]allan situadas como También describe los Terrenos donde se puede en ocasión Camppear, y Aquartelar el Ejército, cita en el fol. 36.

9. Segons Joan Guàrdia, «los francesos són axits a Puxsardà y los sanyós de Vich an volguda fer gran algarada de lus personas ab nostros béns, però los terms no an volgut consentir en pagar los lus soldados sinó que an volgut anar totom, y an astat molt poch tems a Puxsardà, que los fransesos se'n tornàran y los Sors. de Vich no an poguda fer la llur, que bé pensàvan fer pagar una gran candidat a la gent». PLADEVALL, Antoni; SIMON, Antoni. *Guerra i vida pagesa a la Catalunya del segle XVII. Segons el «Diari» de Joan Guàrdia, pagès de l'Esquirol, i altres testimonis d'Osona*. Barcelona: Curial, 1986, p. 98.

10. AMV, Correspondència rebuda, vol. 9, Marianna d'Àustria als consellers de Vic, 30/VII/1667. ACA, CA, llig. 321, don Gabriel de Llupià al vicecanceller del CA, 6/VIII/1667. AMV, Correspondència rebuda, vol. 9, virrei Osuna als consellers de Vic, 18/VIII/1667; don Gabriel de Llupià als consellers de Vic, 21/VIII/1667 i 15/XI/1667; governador de Puigcerdà, Jerónimo Eduardo Alés, als consellers de Vic, 16/X/1667; llista d'armes rebudes pels consellers de Vic el 1667, 28/IV/1668.

bre el seu consentiment, en considerar-se que era la millor manera de treballar sense gastar més diners i molèsties per a tots com ho seria «*el de haber de enviar las universidades gastadoras a las fortificaciones como tendrían obligación, de que resultaría a los comunes gastos excesivos*».¹¹

Encara que la primera guerra del regnat de Carles II, la guerra de Devolució, va finalitzar en els primers mesos del 1668, el malestar a la nova frontera va continuar. Així, el gener del 1669 el virrei Osuna no es refiava tant de la guarnició francesa del Rosselló, el nombre de la qual era excessiu, ja que es temia un atac llampec sobre qualsevol plaça catalana en ple hivern. Per això va sol·licitar als consellers de Vic que vigilessin les seves muralles fent les guàrdies necessàries, i que tanquessin totes les portes tret de les imprescindibles per al comerç, sense deixar entrar a la ciutat sinó la gent de la qual es poguessin fiar. També enviaria el general de l'artilleria, Alejandro del Borro, a reconèixer les fortificacions de la ciutat per ser informat sobre el seu estat actual (ja s'ha comentat com en realitat no es va fer gran cosa). En els anys següents, fins a l'esclat de la guerra d'Holanda a finals del 1673, poques novetats hi va haver, tret de la idea, el 1670, notificada per don Gabriel de Llupià als consellers, de l'interès per obrir una carretera de Barcelona a Vic amb capacitat per transportar l'artilleria, municions, etc., per a les places de la frontera com Puigcerdà i Camprodon, a més de la mateixa ciutat de Vic. Hi hauria molts particulars interessats en la carretera que hi contribuirien, tant senyors de vassalls com «terratients dels llocs», i Vic hi hauria de contribuir amb diners o bé amb treballadors a l'obra, assegurava Llupià. Encara que, com era habitual, un dels temes candents era l'allotjament de tropes. Una conversa en què apareixia la figura del virrei San Germán, que el novembre del 1673 va fer un recorregut des de la frontera per conèixer de primera mà en quin estat estava i que va passar per Vic, és il·lustrativa d'aquesta qüestió. El síndic Francesc Vila informava els consellers de Vic sobre una conversa entre el síndic Josep Bru i el seu fill, Lluís Bru, amb el general de la cavalleria, don Aniello de Guzmán, on va sorgir el tema de si al virrei San Germán li agradava el país, i Guzmán va afirmar que sí i que una de les millors terres era Vic i la Plana, si no fos per la seva altivesa; preguntant el síndic Bru sobre això, l'altivesa era atribuïda al fet que Vic no volia tenir allotjaments, quan en realitat, van dir els Bru a Guzmán, la seva ciutat n'estava exempta per privilegis reials... Vila assegurava no haver parlat amb ningú del tema, i molt menys amb el tresorer, Fèlix de Marimon, responsable dels allotjaments a tot Catalunya, però la ciutat havia d'indagar a través de don Gabriel de Llupià si el virrei tenia prevista alguna novetat respecte als allotjaments a Vic. Aquest era el clima que es vivia a Catalunya en vigílies d'un conflicte, la guerra d'Holanda (1674-1678), que va acabar per enfonsar les expectatives d'aconseguir aixecar una frontera defensiva competent a Catalunya.¹²

11. ACA, CA, llig. 331, Marianna d'Àustria al virrei Osuna, 30/VII/1667. AMV, Correspondència rebuda, vol. 9, virrei Osuna als consellers de Vic, 24/X/1667, 10/XI/1667 i 28/II/1668.

12. AMV, Correspondència rebuda, vol. 9, virrei Osuna als consellers de Vic, 17-27/II/1669. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, Gabriel de Llupià als consellers de Vic, 12/XI/1670; Josep Bosch, síndic, als consellers de Vic, 20/XI/1673; Francesc Vila, síndic, als consellers de Vic, 7/XI/1673.

La guerra d'Holanda, 1674-1678

Davant la crida del virrei San Germán, que gairebé sense infanteria va voler frenar el previsible avanç francès cap a l'Empordà entrant abans al Rosselló gràcies al servei de tropes que pogués fer Catalunya, Vic i la seva vegueria van aixecar una companyia d'infanteria de cinquanta places pagada per sis mesos essent el veguer Anton Fontanelles. El 8 de maig havien de situar-se a Figueres per iniciar la campanya, i va passar més tard a Morellàs, des d'on Fontanelles escrivia donant notícies als seus conciutadans: havia arribat a Perpinyà fins i tot el mariscal Schomberg, que «es gran soldat, però no té infanteria ni cavalleria sino poca cosa ab que los nostres cavalls corren casi tot Rosselló», encara que el virrei San Germán, que al seu torn havia arribat al Voló, tampoc no tenia gairebé infanteria. Tanmateix, en un xoc el 27 de maig, el pagador de la companyia de Vic, Gaspar Canal, informava que San Germán havia fet tres-cents presoners entre els francesos, i dos-cents cinquanta morts, a més de prendre'ls les mules de l'artilleria i dos-cents o tres-cents cavalls. Però la campanya era molt dura: feia molta calor, hi havia febres i els homes es van queixar de manca de vitualles, amb diversos dies gairebé sense menjar. Per això no és estrany que a finals de juliol la companyia de Vic es veiés reduïda a quaranta homes, amb set malalts que s'havien traslladat a la seva ciutat, dos fugits (un va aparèixer més tard) i un soldat traslladat a una altra companyia. És significatiu que el capità Fontanelles permetés que els malalts se n'haguessin anat a Vic, «per que no entrasen en un dels dos [h]ospitals [de campanya], que segons diuen es lo mateix que enviar-los a morir». Avançada la campanya, es va prometre a San Germán una segona companyia de la vegueria de Vic de cent places, però a principis de setembre només va arribar als setanta-quatre allistats. Tanmateix, el virrei va escriure satisfet a la ciutat pel servei de sometent realitzat (i segurament també pel de bagatges, prestant-se a llogar-li mules per al tren de l'artilleria a un preu assequible).¹³

El 1675, Vic i la seva vegueria van pagar dues companyies, de cinquanta i seixanta efectius, dirigides pels capitans Anton Fontanelles i Francesc Sauleda, amb un primer destí que va ser Girona, on van arribar el 3 i el 30 de juliol, respectivament.¹⁴ Integrades al Terç de don Pere Rubí, una topada de l'alferes de la companyia de Fontanelles amb aquest va aconsellar el trasllat de la companyia a Puigcerdà. Per la seva part, la companyia de Sauleda va ser enviada de guarnició a Roses (a finals d'agost). El virrei San Germán els felicitaria pel servei d'armes fet aquell any juntament amb la resta de la província, cosa que li hauria permès posar guarnició amb ells a les places i poder destinar més tropes a frenar el contrari,

13. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, virrei San Germán als consellers de Vic, 30/IV/1674 i una altra s. d., però de l'agost o setembre de 1674; Anton Fontanelles, veguer i capità de la companyia de Vic, des de Morellàs, als consellers de Vic, 25/V/1674 i 11/VIII/1674; Gaspar Canal, pagador de la companyia de Vic, en Morellàs, als consellers, 25/VI/1674 i 25/VII/1674.

14. En canvi, el virrei San Germán assegurava en carta a Marianna d'Àustria que el 31 de juliol li arribà a Girona una companyia de vuitanta una places de Vic comandada pel capità Joan F. Sobleda (o F. Sauleda?) i el 6 d'agost la companyia de la vegueria de Vic, amb seixanta efectius, comandada per Francesc Puig. ACA, CA, llig. 330, San Germán a Marianna d'Àustria, 11/VIII/1675. També, a finals d'octubre, el capità Fontanelles assegurava tenir setanta-sis efectius en la seva companyia. Es va fer una nova recluta de cinquanta homes? AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, Anton Fontanelles, capità de la companyia, des de Puigcerdà, als consellers de Vic, 20/X/1675.

malgrat el seu nombre crescut (nou mil homes al juny), «*siendo tan preciso el que procuremos con todo el esfuerzo posible echar de nuestro Pays al enemigo*».¹⁵

Des de Roses, el capità Sauleda informaria els consellers que la companyia només havia tingut quatre baixes: un soldat mort i Bernat Bare, argenter d'ofici, fugit a Castelló d'Empúries. Però estant a Girona, un soldat, Baldiri Carbonell, va estar a punt d'amoïnar-li la companyia en saber-se que anaven destinats a Roses; després va fugir en companyia d'un altre dels seus soldats, Baldiri Baro. Per tot plegat estava d'acord amb el fet que el servei a Roses seria beneficiós (per disciplinar els homes) i sol·licitava que intentessin atrapar el tal Carbonell. També els explicava, i no era un tema menor, que havia aconseguit a Girona una tela de tafetà amb la qual havia pogut confeccionar una bandera per a la companyia que era la millor de tot el Terç... Potser els problemes amb Carbonell van sorgir per una disputa dels homes amb el pagador de la companyia, un tal Homs. Els consellers estaven informats del cas i van escriure a Sauleda per informar-lo que el pagador, des d'aleshores, els dispensaria més bon tracte i compliria amb la seva obligació.¹⁶

L'estada de la companyia de Sauleda a la plaça de Roses no va ser còmoda en absolut. Comentava a mitjan setembre que la seva gent estava tota junta, molt incòmoda, en un sol habitacle; ell havia dormit amb els seus homes alguns dies i havia pogut comprovar com

«tenint sobre nosaltres altre aposento ab altra companyia quens plovia poll sobre nosaltres y jo per tenir contents los soldats y estigué fins que les rates men tragueren, que un dia se me entrà una a la maniga de la camisa y me isque per lo puny del braç y contant lo quento de la rata lo Sr. Governador me donà casa de la millors que a servir de alivio per alguns soldats; estas raons gasto no més per que V. S. fasan tota estimació del servey que [h]an fet los soldats d'aquesta ciutat».

A Sauleda, que ja li faltaven vuit homes de la seva companyia a finals de setembre, l'estava començant a impacientar aquella estada de la guarnició (per a ell, llarga) en un presidí amb molt mala fama d'insalubre, com era Roses, unes recriminacions que no només eren pròpies dels seus homes, ja que també va informar que la meitat de la gent del Terç Rubí, del qual formaven part, estaven malalts amb febres. Els seus homes tampoc no cobraven feia quatre dies, fins i tot alguns d'ells se n'havien anat a veure el pagador de la companyia a Figueres, i el governador de la plaça li havia cridat l'atenció sobre això. Sauleda va aconseguir transmetre la seva sensació de nerviosisme als consellers, els quals van escriure tant al virrei San Germán com al governador de Roses, don Juan de Tapia, recordant-los que a finals de setembre havien finalitzat els dos mesos pels quals s'havien compromès a pagar aquesta segona companyia.

15. AMV, Correspondència enviada, vol. 11, consellers de Vic al virrei San Germán, 8/V/1675. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, virrei San Germán als consellers de Vic, 1/VI/1675 i VII/1675; Anton Fontanelles, capità de la companyia de Vic, des de Girona, als consellers, 3-18/VI/1675.

16. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, capitán Francesc Sauleda als consellers de Vic, Girona, 6/VIII/1675 i Cabanes, 1/IX/1675. AMV, Correspondència enviada, vol. 11, consellers de Vic al capità Sauleda, 23-29/VIII/1675.

I a l'octubre les coses van empitjorar sobtadament o, més aviat, Sauleda no va poder amagar més temps la situació real de la seva companyia. Després de recordar als consellers que des que la companyia va passar mostra a Girona «es del rei», és a dir, que estava ja sota el control de l'exèrcit de Catalunya, només els seus oficials podien donar permís perquè els homes tornessin llicenciats a casa seva (en contra del parer dels consellers, que el primer d'octubre havien escrit a Sauleda sol·licitant-li que llicenciés la seva companyia). De fet, als malalts de seguida els donaven llicència per tornar-se'n a Vic, ja que una vegada llicenciats deixaven de causar una despesa a la ciutat, quan, a més, no podien servir com a soldats, s'entén. Assenyalava també que des de la darrera mostra (Sauleda no especificava en quina data s'havia fet), quan tenia tretze soldats, encara havia perdut homes, de manera que «fuí a que de altra companyia me dexasen soldats per a poder arribar a 13 quen avia donats a la mostra pasada» i evitar les ires del governador de la plaça. Assegurava que no li quedaven sinó deu homes, als quals tenia habitant una casa fora de la plaça pagant-los poc més d'un ral diari i que per al dia 17 d'octubre faria justos tres mesos que tenien la plaça assentada... Aquell mateix dia tornava a escriure lamentant-se un altre cop de tota la situació, i explicant que el dia 16 va sortir de Roses un dels seus soldats «vestit de dona i fou pres»; el càstig va consistir a rapar-lo i a posar-li una «argolla de fusta al coll grandíssima» i s'havia queixat per un càstig imposat pel sergent major del Terç, i no pel mestre de camp. Després d'escriure tant al virrei San Germán com als diputats de Catalunya —en els terços que pagava la Generalitat estaven englobades les dues companyies de Vic—, sol·licitant la llicència de totes dues, només el 13 de novembre la companyia del capità Fontanelles va tornar a Vic, quan la de Sauleda encara no ho havia fet aquells dies, si és que va quedar algun home a part del mateix capità.¹⁷

A Puigcerdà, la companyia del capità Fontanelles va estar en més bones condicions que la de Sauleda a Roses, encara que els seus homes eren obligats a treballar en les defenses de la plaça. La situació va canviar, segons el pagador Josep Rourell, a partir de l'octubre, quan van començar a faltar alguns soldats (els malalts, com era habitual, quan es podia s'enviaven a Vic). Rourell sol·licitava més diners a causa del fet que «com esta terra es foranea y curta no i ha gent de negoci que tingan que gastar en eixa ciutat de Vich», i per això li costava trobar numerari per a la seva gent, no volent que els faltessin les pagues «y tinguesen excusa para anarsen». Els consellers van escriure al seu capità a finals d'octubre lamentant la situació viscuda, ja que els homes s'havien allistat per dos mesos i en una altra ocasió no es trobarien amb facilitat, a més dels molts diners gastats. Amb bon criteri, Fontanelles justificava que poguessin deixar el servei en la mesura que l'armada de França i les seves tropes de terra ja s'havien retirat de la companyia, per poder estalviar forces i diners per a altres ocasions (que segurament arribarien). Quan es va alarmar realment Fontanelles va ser quan el pagador Rourell li va comunicar que tenia ordre de sortir cap a Vic i deixar de pagar la companyia;

17. AMV, Correspondència enviada, vol. 11, consellers de Vic al capità Sauleda, 3/X/1675; consellers de Vic al virrei San Germán i al governador de Roses, don Juan de Tapia, 12/X/1675; consellers de Vic a diputats de Catalunya, 14/XI/1675. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, capità Francesc Sauleda, des de Roses, als consellers de Vic, 17-21/IX/1675 i 10-17/X/1675; diputats de Catalunya als consellers de Vic, i síndic Josep Bosch als consellers, 26/X/1675.

el capità va assegurar que «estich determinat socorrer als soldats de mon diner fis tinga ordre de V.S. sols perquè en algun tems nos pugues dir an dexat de pagar als soldats de Vich fins lo dia son tornats a la mateixa siutat». I va insistir en què es fessin diligències fermes amb el mestre de camp general perquè la companyia tornés a Vic. Com s'ha assenyalat, només es va aconseguir a mitjan novembre.¹⁸

El gener del 1676, els consellers de Vic van rebre una carta de Carles II en què aquest, sense deixar d'assenyalar l'esforç de guerra que havien fet altres regnes per defensar la frontera catalana —«*se embiaron destos reynos en los años pasados de [16]74 y [16]75 diversas tropas de infantería y caballería y cantidades considerables de dinero*»—, argumentava en favor del fet que les llesves soltes pagades per les ciutats i viles catalanes es transformessin en la lleva de dos terços fixos pagats durant tres anys. El nou virrei de Catalunya, marquès de Cerralbo, va justificar la mesura quan va assenyalar que les llesves de l'any 1675 van ser un desastre, ja que «*no sirvieron sino para desacomodarlos pues pagaron efectivamente los soldados y aquellos de ninguna manera estuvieron efectivos cosa que imposibilitó las facciones y dichosos sucesos que pudieron esperar las Reales Armas*». Cerralbo volia allistar dos terços de set-cents homes i esperava ser ell qui busqués els homes, reclamant a les localitats diners per mantenir aquest servei. Vic va oferir pagar 25.000 rals castellans anuals durant tres anys, quan el virrei els en reclamava 30.000. Les negociacions van ser tenses i Vic, si bé va acceptar la xifra demandada, va voler anar pagant a poc a poc, lliurant partides de 2.000 rals. Un capità, J. Generés, va ser comissionat per viatjar a Vic i intentar portar una de les companyies dels dos terços provincials de Catalunya. De fet, es va formar una Junta dels Terços Provincials, constituïda per Francesc Xavier Bru de Pons, Pere Montaner, Manel de Llupià i Narcís Descatllar, i es van nomenar tots dos mestres de camp, don Pere Rubí, el Terç del qual aniria de guarnició a Girona, i don Rafael Capsir, els homes del qual servirien a Palamós.¹⁹ Tot apunta que una ciutat com Tortosa va prendre Vic com a exemple o pauta a seguir en la qüestió del pagament del donatiu per als dos terços provincials. L'agent de Tortosa a Barcelona, el síndic J. Sauleda, informava l'agost del 1676 com Vic hauria pagat 15.000 dels 30.000 rals, amb els quals havia de contribuir, i, a més, pròximament, aportaria 5.000 rals més, i no se sabia de cap municipi que es volgués excusar de pagar. Sauleda també va avisar del reduït nombre d'homes que tenien allistats els dos terços provincials i «es cert que la murmuració no falta també»: segons don Manuel de Llupià, en cinc mesos de campanya tots dos terços provincials només comptaven amb 480 homes.²⁰ S'havien pagat adequadament? Tornarem a aquesta qüestió.

18. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, Josep Rourell, pagador de la companyia de Vic, des de Puigcerdà, als consellers de Vic, 27/VIII/1675, 27/IX/1675, 13-19/X/1675.

AMV, Correspondència enviada, vol. 11, consellers de Vic a diputats de Catalunya i al capità Fontanelles, 24/X/1675. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, Anton Fontanelles, capità de la companyia, des de Puigcerdà, als consellers de Vic, 20-29/X/1675.

19. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, Carles II als consellers de Vic, 12/II/1676; virrei Cerralbo als consellers de Vic, 22-28/II/1676, 9/III/1676 i 6/IV/1676; Junta dels Terços Provincials als consellers de Vic, 27/V/1676 i 22/VI/1676. AMV, Correspondència enviada, vol. 11, consellers de Vic a Carles II, 6/III/1676 i consellers de Vic al virrei Cerralbo, 7/V/1676.

20. Arxiu Comarcal de les Terres de l'Ebre (ACTE), Lletres rebudes, vol. 40, Josep Sauleda des de Tortosa, 12-26/VIII/1676; don Manuel de Llupià des de Tortosa, 16/IX/1676. De fet, el 1675 ja va haver queixes sobre que «en la sotsvegueria de Prats del Rey, Sant Pere de Toralló, vegueria de Manresa y Vich,

A més d'aquests serveis monetaris, el 24 de juny del 1676 el virrei Cerralbo va sol·licitar formalment a Vic i la seva vegueria que aixequés el sometent i es concentrés de seguida a Sarrià de Ter, plaça d'armes que havia triat el virrei Cerralbo. Vic va enviar cent cinquanta homes dels quals, segons el seu pagador, Joan B. Oriol, uns van ser instal·lats entre el Pont Major i l'hospital de Sant Llätzer i uns altres mitja hora lluny, més enllà del Pont Major, si bé a les muntanyes hi havia molta gent del sometent. Segons el relat d'Oriol, el contrari es va presentar davant Girona dues vegades i després va retrocedir i fou admiració de tothom que el virrei no fes intent d'atacar ni tan sols la rereguarda del contrari, i va quedar «disgustada la gent dels sometents, que appena si hi ha altra que la de Vich y Ripoll, encara que esta molta». Oriol, ja l'11 de juliol, havia demanat llicència perquè el sometent tornés a casa, però de moment no la hi donaren. Tanmateix, considerava que el virrei no semblava del tot satisfet amb ells, amb l'enorme esforç que feia la ciutat pagant tanta gent en campanya. Els consellers van escriure a Cerralbo el 13 de juliol, i li insistien en el fet que llicenciés la seva gent, ja que altres sometents ja havien tornat a casa seva. Una disputa eterna.²¹

El 1677, els consellers de Vic que s'havien fet càrrec del cobrament del donatiu voluntari per al manteniment dels dos terços provincials van ser requerits al març (pels diputats de Catalunya) i al juny (pel nou virrei, comte de Monterrey), perquè paguessin tot el que devien. Però l'escàndol va sorgir a partir de l'agost quan don Anton de Planella, abat de Banyoles i visitador de la Generalitat del trienni del 1674, va escriure als consellers de Vic assegurant que a «las llevas dels soldats feren dits diputats y oydors en los dit trienni se cometeren alguns frauds y faltas dignas de tota correcció» i els sol·licitava tota la informació que tinguessin respecte d'això. I al setembre era Llorenç Mateu i Sans, regent del Consell d'Aragó, qui, al seu torn, els demanava que els jurats de les viles i llocs de la vegueria enviessin relació de tot el diner gastat en qualsevol servei de tropes realitzat, inclosos els allotjaments de tropes o el servei de carruatges i atzembles, com el de Morellàs del 1674, des de l'any 1672 i fins a la campanya d'aquell any.²² Així, de manera semblant al que va passar la dècada del 1650,²³ de nou la sospita del frau s'apoderava de la lleva de tropes a les vegueries.

Però també retornarien amb força, o més aviat mai no es van arreglar, problemes com l'allotjament de la cavalleria que a la plana de Vic, el 1677, va ser bastant dur. A Taradell, una població de cent vint cases, allotjaven el comissari

en las vegueries de Lleyda y Agramunt y en la de Tortosa se estan pagant soldados que no són afectius», essent un dels acusats de negligència en el negoci don Josep Amigant, oïdor militar. *Dietari de la Generalitat de Catalunya* (DG), vol. VIII. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2003, p. 92 i ss.

21. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, virrei Cerralbo, des de Girona, als consellers de Vic, 24/VII/1676; Joan Colomer, des de Ripoll, als consellers de Vic, 28/VII/1676; Joan B. Oriol, des de Girona, als consellers de Vic, 5-10-11/VII/1676. AMV, Correspondència enviada, vol. 11, consellers de Vic al virrei Cerralbo, 2-13/VII/1676.

22. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, diputats de Catalunya als consellers de Vic, 17/III/1677; virrei Monterrey als consellers, 24/VII/1677; don Anton de Planella, abat de Banyoles, visitador, als consellers de Vic, 25/VIII/1677; Llorenç Mateu i Sans, regent del Consell d'Aragó, als consellers de Vic, 22/IX/1677.

23. El 1656, el doctor Joan Cellers, de la Reial Audiència, fou acusat d'alguns frauds i altres excessos en el moment de llevar tropes en les vegueries de Vilafranca del Penedès, Montblanc, Tarragona i Tortosa. ACA, CA, llig. 310/29, don Joan A. Pedrolo a Felip IV, 1/IV/1656 i consulta del CA, 18/X/1656.

general de l'esquadró de cavalleria alemany i la seva companyia (quaranta-nou efectius muntats i vint de desmuntats), i no només els mantenien, sinó que també els pagaven vint-i-quatre rals diàriament; com s'ha assenyalat amb anterioritat, el problema afegit era que l'ordi i el blat entregats de fiat per aquesta localitat a les tropes, perquè el rei no estava lliurant-los el seu pa de munició, no va ser pagat pels factors de l'assentista de grans al preu del mercat: Taradell (i altres pobles de la zona) van cobrar el blat cedit a trenta-sis rals la quartera, quan en el mercat en costava quaranta-sis, mentre que l'ordi costava vint-i-un rals la quartera i a ells els la pagaven només a catorze. Per un altre costat, el servei de bagatges, que també havia de ser costejat pel rei, donava peu a abusos: els dos bagatgers assignats a Taradell, amb un sou estipulat de tretze sous diaris, no rebien aquesta paga per part dels oficials del rei, de manera que la diferència havia d'assumir-la la municipalitat. Situacions idèntiques es vivien aquells dies a Santa Eulàlia de Riuprimer, on van allotjar el tinent general de la cavalleria, don Carlos Tazo, dos ajudants i vuit soldats, pagant-los trenta rals i sis quintars de palla al dia, ja que portaven amb ells vint-i-nou cavalls; a Aiguafreda van allotjar un capità i els seus criats, quaranta-sis soldats de cavalleria i dos de desmuntats, a més de quatre dones, pagant al capità vuit rals al dia; a Sant Julià de Vilatorrada s'hi allotjava el capità, don Gaspar Herrera, i quaranta soldats, pagant, a més del menjar i la palla, menys l'ordi, vint-i-dos rals diaris.²⁴

Tampoc no deixaren de demanar-se aquesta mena de serveis, com la petició de bagatgers i atzembles el 1678, a més de la cessió de forns i llenya per fabricar el pa de munició de l'exèrcit i una certa acumulació de gra, municions i altres pertrets de guerra. Sembla que, a canvi de tot plegat, els consellers van obtenir del virrei, comte de Monterrey, una ordre estricta dirigida a les tropes, tant a oficials com a soldats, perquè no «se hagan daño ni lo permitan hazer en los árboles que dichos consejeros tienen en la riera del río, dándoles todo el favor que huviesen menester para su mayor seguridad». Monterrey, que el 23 de maig es retirava a Vic amb una part de les seves tropes —al·legava tenir uns sis mil efectius, quan els francesos que assetjaven Puigcerdà comptaven amb el doble de forces— donant per perduda la plaça de Puigcerdà (que va caure el 28 de maig), va indignar amb la seva actitud els catalans. El comte de Plasència, ambaixador de la Generalitat i la ciutat de Barcelona davant la cort, va assenyalar l'esforç notable de guerra dels catalans en aquella tessitura, quan la ciutat de Barcelona va afegir en només tres dies un terç de set-cents places al del cinc-cents que pagava des de l'inici de la guerra, i quan la resta de les ciutats, viles i llocs del Principat també havien col·laborat aixecant companyies que, a més dels sometents, havien lluitat durant trenta-cinc dies amb la il·lusió de defensar la plaça, aixecant el setge; a més, s'havia contribuït amb milers d'atzembles per a l'enviament de pertrets de guerra i queviures per a les tropes i Barcelona va prestar quatre mil quarteres de blat. Per Plasència, els francesos havien disposat a Puigcerdà d'uns set mil cinc-cents homes, encara que poc després se n'hi van sumar dos mil més, però el més important en aquells moments era que la plaça s'havia perdut i que tota la zona de Ripoll i Vic quedava en extrem perill, gairebé sense defenses i tropes; Camprodon, Berga, la Seu d'Urgell i Cardona, amb poquíssima guarnició, les ciutats

24. DG, VIII, 2003, p. 274, 1267-1269.

de Manresa i Solsona sense cap guarnició, i la resta de la muntanya a mercè de l'enemic amb la sola oposició dels paisans sense l'ajuda de cap oficial.²⁵ Aquesta era la trista realitat.

En la dècada transcorreguda entre el final de la guerra d'Holanda (1678) i l'inici de la Guerra dels Nou Anys (1689-1697), la ciutat de Vic i la seva vegueria van ser requerides perquè continuessin pagant el residu de la pròrroga del donatiu voluntari per a les fortificacions de la frontera catalana —devien 350 lliures i, davant la seva declarada pobresa, el virrei Bournonville els va reclamar en tres ocasions la quantitat esmentada el 1679—, un tema urgent especialment després de lliurar els francesos derruïdes les defenses de Puigcerdà per la pau de Nimega del 1678.²⁶ I el 1681, el virrei Bournonville els sol·licitava que paguessin la seva part d'un nou impost reial, l'anomenat coronatge, que s'estava devent, diners que s'aplicarien a les fortificacions de la frontera. Fins i tot rebrien una altra carta de Carles II, del 23 d'abril, per la qual sabem que el monarca havia decretat una pròrroga de dos anys per efectuar aquest pagament a aquelles localitats que allotgessin tropes, cosa que no era el cas de Vic. I fins i tot en una tercera missiva, del 20 d'octubre, Carles II tornava a insistir en aquests pagaments i en liquidar els endarreriments que hi hagués en les contribucions al donatiu voluntari del 1676 per mantenir els dos terços provincials de Catalunya.²⁷

En esclatar la breu guerra de Luxemburg (1684), el 16 de maig el virrei Bournonville sol·licitava una companyia a la ciutat de Vic, que per al 5 de juny ja havia estat llevada i la tenia a la seva disposició, enviant-la de guarnició a Hostalric. El capità Francesc Sauleda comandava una formació de vuitanta efectius, dels quals només se n'havia escapat un, Josep Serra, de Sant Quirze, i va ser substituït per un altre home per complir amb la quota de la ciutat. Poc més tard, Sauleda informava amb orgull de l'absència de més baixes per deserció, però tenia quatre malalts, i entre ells hi havia donat de baixa «un tal Rodrigues, esmolador, que crech es tras-tocat del anteniment conforme mandit (sic)», en no poder-lo col·locar a l'hospital de la plaça, i també li va arribar com a recluta un tal Boladeras, a més sense espasa ni arcabús, i assegurava que l'havia deixat a Girona per semblar-li sospitós.²⁸

Després de la seva defensa amb èxit de Girona, les dificultats econòmiques del virrei Bournonville el van portar a ordenar allotjar les seves tropes en ple estiu,

25. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, virrei Monterrey, des de Barcelona, als consellers de Vic, 3-4/V/1678. Biblioteca Nacional (BN), ms. 2413, comte de Monterrey al duc de Villahermosa, Vic, 26/V/1678. ACA, CA, llig. 329, consulta del CA, 3/IX/1678, que tracta d'un memorial del comte de Pla-sència, ambaixador del Principat de Catalunya i ciutat de Barcelona a la cort.

26. Vegeu una descripció de les celebracions de la pau de Nimega a Vic segons el testimoni de Francesc Joan Lleopart a: GINEBRA, R. *Guerra, pau i vida quotidiana en primera persona*. Vic: Patronat d'Estudis Osonencs, 2005, p. 97-98.

27. AMV, Correspondència rebuda, vol. 10, virrei Bournonville als consellers de Vic, 22/VI/1679, 21/VIII/1679 i 14/X/1679. AMV, Correspondència rebuda, vol. 11, virrei Bournonville als consellers de Vic, 18/III/1681; Carles II als consellers de Vic, 23/IV/1681 i 20/X/1681. La protesta de la Generalitat pels intents de cobrament a ultrança de l'impost del coronatge als cansats pobles catalans, del 8/III/1681, en DG, VIII, 2003, p. 469.

28. AMV, Correspondència rebuda, vol. 11, virrei Bournonville als consellers de Vic, 16/V/1684 i 2/VI/1684; capità Francesc Sauleda als consellers de Vic, 12-28/VI/1684. AMV, Correspondència enviada, vol. 11, consellers de Vic al virrei Bournonville, 27/V/1684.

quan la campanya no s'havia acabat, i així hem d'entendre l'ordre enviada per un funcionari de la proveïdoria general de l'exèrcit de Catalunya perquè desocupessin els magatzems que l'exèrcit tenia a Vic des del 1678; en un hi havien de deixar tot el gra necessari per alimentar les tropes de cavalleria que anirien a cobrir la Plana, mentre que l'altre es destinaria a fabricar pa de munició per a les tropes.²⁹

Fins a cert punt, la retirada de les tropes del virrei Bournonville d'allotjaments en plena campanya va ser un preludi dels molts problemes per al manteniment de les tropes que van conduir, finalment, a la revolta dels Gorretes (o Barretines). Sens dubte, la plaga de llagostes que va assolir Catalunya del 1685 al 1688 tampoc no hi va ajudar gaire.³⁰ No és ara el moment de tractar sobre una qüestió de la qual s'han ocupat historiadors com Jaume Dantí (1990), Joaquim Albareda (1993), Antoni Simon (2011) o, més recentment, Antoni Espino (1999 i 2014),³¹ però sí de recordar que els fets van començar a Centelles el 1687, en uns moments en què Carles II va ser informat de com el manteniment de la cavalleria estacionada a la plana de Vic pujava 9.600 rals cada tres mesos.³² Les conseqüències de la revolta, que es van arrossegar els anys següents, van marcar enormement l'inici del quart i últim conflicte contra França del regnat de Carles II, la Guerra dels Nou Anys (1689-1697).

Tanmateix, i com hem vist, les dificultats per a una localitat com ara Vic (i per a tota la comarca d'Osona) van ser notables durant aquests anys d'una relativa treva entre el 1659 i 1689, només trencada de manera evident durant la guerra d'Holanda (1674-1678), per això els moments inicials de la Guerra dels Nou Anys només significaren la primera manifestació d'un període bèl·lic encara més dur ja que, d'una manera quasi continuada, portà la guerra a tot el Principat fins al 1714.

29. AMV, Correspondència rebuda, vol. 11, E. Antonio de Andrade als consellers de Vic, 2/VIII/1684.

30. El 1687, els efectes de la plaga es deixaren sentir a la Catalunya central. El testimoni d'Antoni Joan Guàrdia demostra les dificultats del moment: «[...] l'aspant que la gent [h]an tingut una plaga de llagostas, com dos anys se deïan que éran a l'Orgell y com dit any són vingudas en la Plana de Vich y al Llosanès y del gran aspant que donaven que así deïan que no dexàvan ni blat ni cosa que ellas pasaren; lo aspant que la jent tenían y las pregàrias que feàn a Vich de profasons y al Senyor Bisba digé missa al mix de un camp y astant dient missa las llagostas arribaren, que deïan que quont neva molt no cau la neu tant aspesa... a las onsa oras, comensaren de pasar y duraren fins a duas oras, que parexia cont neva que al vent la porta y totas venian de tremontana y duraren duas oras [...]». PLADEVALL; SIMON, *op. cit.*, p. 54-55.

31. ALBAREDA, Joaquim. *Els catalans i Felip V, de la conspiració a la revolta (1700-1705)*. Barcelona: Vicens Vives i Fundació "la Caixa", 1993. DANTÍ, Jaume. *Aixecaments populars als Països Catalans, (1687-1693)*. Barcelona: Curial, 1990. ESPINO, Antonio. *Catalunya durante el reinado de Carles II. Política y guerra en la frontera catalana, 1679-1697*. Bellaterra: Monografies Manuscrites, núm. 5, 1999. SIMON I TARRÉS, Antoni. *Del 1640 al 1705. L'autogovern de Catalunya i la classe dirigent catalana en el joc de la política internacional europea*. València: PUV, 2011.

32. ACA, CA, llig. 239, consulta del CA, 21/X/1687. ACA, CA, llig. 335, Carles II a don Pedro A. de Aragón, 27/X/1687.

